

Bildande av Hålmossens naturreservat i Vadstena kommun och fastställande av skötselplan för naturreservatet

Länsstyrelsen Östergötlands beslut

Länsstyrelsen förklarar det område som framgår av den heldragna svarta linjen på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Området omfattar del av fastigheten Väversunda 11:2 och 11:3 i Vadstena kommun. Syfte, föreskrifter och skötselplan för reservatet redovisas nedan. Beslutet fattas med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.

Naturreservatets namn ska vara Hålmossen.

Beslutet riktar sig till allmänheten samt fastighetsägare och innehavare av särskild rätt vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Syftet med reservatet

Syftet med Hålmossen naturreservat är att bevara och vårda den biologiska mångfald och variation av värdefulla naturmiljöer som finns i området främst rikkärr, kalkpåverkade barrskogar med lövträdsinslag och betesmark. Syftet är även att återställa eller nyskapa värdefulla livsmiljöer.

Syftet med reservatet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Ett övergripande mål är även att livsmiljöer och arter enligt Natura 2000 ska uppnå eller bevara ett gynnsamt tillstånd.

Syftet ska nås genom att naturreservatet undantas från skogsbruk. Skogsmiljöer utvecklas i huvudsak genom naturliga processer. Hävdgynnade miljöer som betesmarker, betespåverkade skogsmiljöer och rikkärr vårdas genom hävd. Naturlig hydrologi återställs genom igenläggning av diken och brunn efter särskild utredning. Vidgreniga och ljusgynnade träd, markflora och insektsfauna gynnas genom luckhuggning och veteranisering av träd. För att tillgodose friluftslivets behov kan det bli aktuellt med parkering informationstavlor, vandringsled eller andra anordningar.

Föreskrifter

Förutom de föreskrifter som anges nedan gäller också annan lagstiftning i reservatet.

A. Inom reservatet gäller följande inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. bedriva täkt, gräva, schakta, spränga, borra, utfylla, plöja eller utföra annan mekanisk markbearbetning;
2. anlägga väg, campingplats eller uppställningsplats för fordon;
3. framföra motordrivet fordon;
4. uppföra torn, mast, antenn, vindkraftverk, byggnad eller annan anläggning;
5. uppföra luft- eller markledning;
6. anordna upplag;
7. tillföra växtnäringsämnen eller jordförbättringsmedel, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra mineralämnen;
8. avverka, gallra, röja, så, plantera, markbereda eller utföra annan skogsbruksåtgärd, ta bort eller upparbeta dött träd eller delar av träd eller vindfälle;
9. gräva upp växter.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

10. ändra floran eller faunans sammansättning genom införande av för området nya arter;
11. måla på träd, sten eller annan fast ytbildning.

Förbuden i A-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken.

B. För att tillgodose syftet med reservatet förpliktar Länsstyrelsen ägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande åtgärder genomförs inom reservatet utan att någon ytterligare ersättning utbetalas:

1. utmärkning av, och information om, reservatet;
2. hävd av hävdgynnade miljöer och erforderliga anordningar för att möjliggöra hävd;
3. återställande av naturlig hydrologi genom igenläggande av diken och brunn;
4. luckhuggning, veteranisering av träd och uppsättning/iordningställande av fågelholkar eller andra konstgjorda föryngringsplatser, för att gynna vidgreniga och ljusgynnade träd, markflora och fauna;
5. om stora angrepp av skadeinsekter till följd av stormfällningar eller torra riskerar att missgynna angränsande granskog eller reservatets naturvärden kopplade till granskog,

kan angripna granar eller färska granlångor barkas och skiljas från rot om det bedöms motiverat;

6. dokumentation i form av uppföljning av reservatets utveckling av naturvärden, effekter av skötselåtgärder samt inventering av områdets naturvärden;
7. iordningställande, markering och underhåll av anordningar för friluftsliv, vilket kan innebära parkering, informationstavlor och vandringsled.

Bestämmelserna i B-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken.

C. Länsstyrelsen bestämmer att utöver vad som annars gäller ska följande föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom reservatet gälla. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. ta ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
2. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla;
3. störa eller skada djurlivet, undantaget den jakt som får bedrivas i reservatet;
4. plocka hela eller delar av växter, mossor, lavar eller vedstampar med undantag för bär;

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

1. anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet;
2. utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till eller skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Förbuden i C-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken.

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som Länsstyrelsen utser, att utföra de åtgärder som krävs för reservatets vård och skötsel och som framgår av föreskrifter B1-7. Föreskrifterna under C ska inte utgöra hinder för att samla ryggradslösa djur genom hävning eller plockning och i samband med det ta enstaka individer för artbestämning.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för markägaren att nyttja fyrhjuling eller annat liknande mindre fordon vid uttransport av fällt vilt.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för markägaren att nyttja infartsväg 1 och brukningsvägen, som finns markerade på beslutskartan, vid skogsbruksåtgärder utanför reservatet under förutsättning att skada inte uppstår på naturmiljön.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för trafik till fastigheten Väversunda 11:7 att nyttja infartsväg 1 och 2 som finns markerade på beslutskartan.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för trafik till fastigheten Väversunda 11:4 att nyttja infartsväg 1 som finns markerad på beslutskartan.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för att flytta på träd som fallit över ovan nämnda vägar som är markerade på beslutskartan. Träden ska läggas inom reservatet. Markägare får även underhålla de på beslutskartan markerade vägarna till en bredd om maximalt 4,5 meter för infartsväg 1 och brukningsväg samt 3 meter för infartsväg 2 till befintligt skick.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för skötsel av befintligt jaktorn.

Skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen, bilaga 3.

Förvaltare för naturreservatet ska vara Länsstyrelsen Östergötland.

Skäl för beslutet

På Ombergs östra sluttning finns en ovanligt stor ansamling av kalkkärr och kalkfuktängar med en rik och representativ kärleväxtflora och snäckfauna. Här springer rörligt markvatten fram i källor på många platser. Kärren ligger som ett pärlband från norr till söder längs berget och ett par av kärren ingår i Hålmossens naturreservat. Förutsättningarna för att upprätthålla funktionella våtmarksekosystem, där hotade djur och växter har möjlighet att sprida sig mellan olika områden med kalkkärr och kalkfuktängar, är därför särskilt goda i reservatet och i de andra kärren på berget. Våtmarkerna omges i stor utsträckning av skog, oftast planterad granskog men också ädellövskog och trivallövskog i olika stadier av igenväxning efter äldre tiders öppna betesmarkslandskap på Omberg. En del av gran- och lövskogarna har nu fått hög beståndsålder och höga naturvärden, vilket också är fallet i delar av Hålmossens naturreservat.

Kalkkärren på Omberg utgörs bland annat av botaniskt mycket rika så kallade axagmyrar och hyser många idag ovanliga och hotade arter till exempel olika orkidéer som kärrknipprot, flugblomster, skogsnycklar, ängsnycklar, blodnycklar och vaxnycklar. Vidare finns här näbbstarr, ängsstarr, tätört, majviva, gräsull, kärrspira och det sällsynta svarthöet.

Landsnäckfaunan är överlag mycket rik i kärrmiljöerna med bland annat habitatdirektivarterna kalkkärrsgrynssnäcka och smalgrynsnäcka. Ovanliga fjärilsarter förekommer i och omkring kärren.

De mest utpräglade extremrikkärren i Hålmossens naturreservat är öppna axagmyrar i västra delen av reservatet, i Hålmossen som ligger halvvägs upp på bergets sluttning. Här finns en av länets mest betydande lokaler för svarthö. Reservatets skogsområden har också höga naturvärden. Floran är rik och typisk för kalkrika skogar och även i granskogen förekommer arter som annars främst förekommer ädellövskog. I luckor i skogarna finns också många arter

som är typiska för naturbetesmarker som minner om det tidigare betet. Svampfloran i Hålmossens skogar är mycket rik, med en lång rad rödlistade arter varav flera är knutna till kalkrika granskogar. Hålmossens naturreservat ligger inom riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv. Området ingår också i den nationella myrskyddsplanen för Sverige.

Lämplig användning av markområde

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras. Naturreservatet ingår i område för riksintresse för såväl kulturmiljö som friluftsliv och naturvård enligt 3 kap 6§ miljöbalken.

Länsstyrelsen har, i enlighet med 3 kap. miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av Hålmossens naturreservat är förenligt med en, från allmän synpunkt, lämplig användning av markområdet och att beslutet inte strider mot gällande kommunal översiktsplan. Området omfattas ej av detaljplaner.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att bildandet av Hålmossens naturreservat inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning av påverkan av beslutet på allemansrätten

Länsstyrelsen ska enligt Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, i den omfattning det behövs, göra en konsekvensutredning av hur allemansrätten påverkas genom beslutet om naturreservat. Länsstyrelsen gör bedömningen att naturreservatsbildningen inte medför negativa konsekvenser för vistelse och färd i naturreservatet. Ordningsföreskrifterna ska samtidigt leda till att reservatets syfte uppnås.

Agenda 2030, miljö kvalitetsmål och ekosystemtjänster

Bildandet av naturreservatet Hålmossen är en del av uppfyllandet av Agenda 2030 (mål 13 – Bekämpa klimatförändringarna; mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald) och av miljö kvalitetsmålen Ett rikt växt och djurliv, Myllrande våtmarker och Levande skogar om vilket Sveriges riksdag och regering beslutat. Länsstyrelsen bedömer att Hålmossens naturreservat ger ett positivt bidrag till följande ekosystemtjänster: Den *producerande ekosystemtjänsten* mat (köttproduktion), de *reglerande ekosystemtjänsterna* flödesreglering (odikade myrmarkers buffertkapacitet) och pollinering (blomsterrikedom ger förutsättning för rik stekelfauna); de *kulturella ekosystemtjänsterna* hälsa/fritidsupplevelser, turism samt undervisning/kunskap, samt den *understödjande ekosystemtjänsten biologisk mångfald*.

Ärendets handläggning

Dokumentation

De mycket höga naturvärdena inom Hålmossens naturreservat dokumenterades i samband med Länsstyrelsens inventeringar av kalkkärr 1969–1970 och senare, samt vid inventeringar av landsnäckor under 1990-talet och 2000-talet. De höga naturvärdena inom naturreservatet dokumenterades även i samband med Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering samt upprättandet av Vadstena kommuns Naturvårdsprogram.

Reservatsbildning

Reservatet har delvis stakats ut och mätts in av Skogsstyrelsen. Fastighetsgränserna har sökts i terrängen av Skogsstyrelsen men inte gått att återfinna varvid Länsstyrelsen har beställt en fastighetsbestämning av Lantmäteriet som utförs under våren 2019. En värdering av området genomfördes av Värderingsbyrån i Sydost AB i samråd med markägarna och på uppdrag av Länsstyrelsen. Därefter förhandlade Länsstyrelsen med markägaren och kom överens om ekonomisk ersättning för intrånget i markanvändningen som blir konsekvens av naturreservatsbildningen. Beslut om utbetalning av ekonomisk ersättning har tagits av Naturvårdsverket 26 juni 2017.

Remissyttranden

Remiss av förslag till beslut och skötselplan genomfördes under perioden juni – augusti 2018.

Trafikverket meddelar att man inte har någon erinran. Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Skogsstyrelsen meddelar att man avstår från att yttra sig. Naturskyddsföreningen i Vadstena har inkommit med ett remissvar och meddelar att man ser mycket positivt på förslaget till såväl beslut som skötselplan. Föreningen framför vidare att det är mycket väsentligt att dessa värdefulla naturmiljöer kan bevaras och vårdas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljö- och energidepartementet, se bilaga 2. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft utom föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, avdelning C, vilka gäller omedelbart.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tillförordnade länsrådet Sten Olsson med naturvårdshandläggaren Olle Jonsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också naturvårdsdirektören Mikael Norén, samhällsplaneraren Anette Eriksson, länsjuristen Karin Fridell, och antikvarien Malin Svarvar medverkat.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Sändlista
2. Beslutslista
3. Hur man överklagar
4. Skötselplan

Sändlista

Bo och Eira Johansson, Väversunda 102, 592 93 Borghamn
Annerose Hübner, Arkadvägen 8 lgh 1001, 121 47, Johanneshov
Tadeusz och Urzula Anna Orzewski, Väversunda 801, 599 92 Väversunda
Johan Rosén Axelvolds Gård 3200 268 78 Kågeröd
Carl Rosén Grevgatan 20 Lgh 1206 114 53 Stockholm
Maria Magdalena Mannerström, Harrvägen 33 561 36 Huskvarna
Gustav Hans Johan Rosén, Kandidatvägen 6 Lgh 1001 432 50 Varberg
Fredrik Johan Christer Rosén, Hästhalmens Norrgård 1 599 93 Ödeshög
Linköpings Stifts Prästlönefond Box 1367, Egendomsnämnden 581 13 Linköping
Jan Stig och Lena Ingegärd Lindh Karlsson, Älvan 161 Södra Eketorp 590 33 Fornåsa
Fredrik Sigfrid Lundin, Väversunda 305 592 93 Borghamn
Tomas Rune Knutsson, Väversunda 217 592 93 Borghamn
Inger Barbro Linnea Bjugård och Tor Håkan Nyberg, Väversunda Charlottenborg 117, 599 93 Ödeshög

Skogsstyrelsen (skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se)

Sveriges geologiska undersökning (sgu@sgu.se)

Trafikverket (trafikverket@trafikverket.se)

Vadstena kommun (vadstena.kommun@vadstena.se)

Naturskyddsföreningen Vadstena, c/o Eva Malmberg, Box 83, 592 22 Vadstena

Intern sändlista

Reservatsförvaltningen, Lisa Johansson

Länets författningssamling

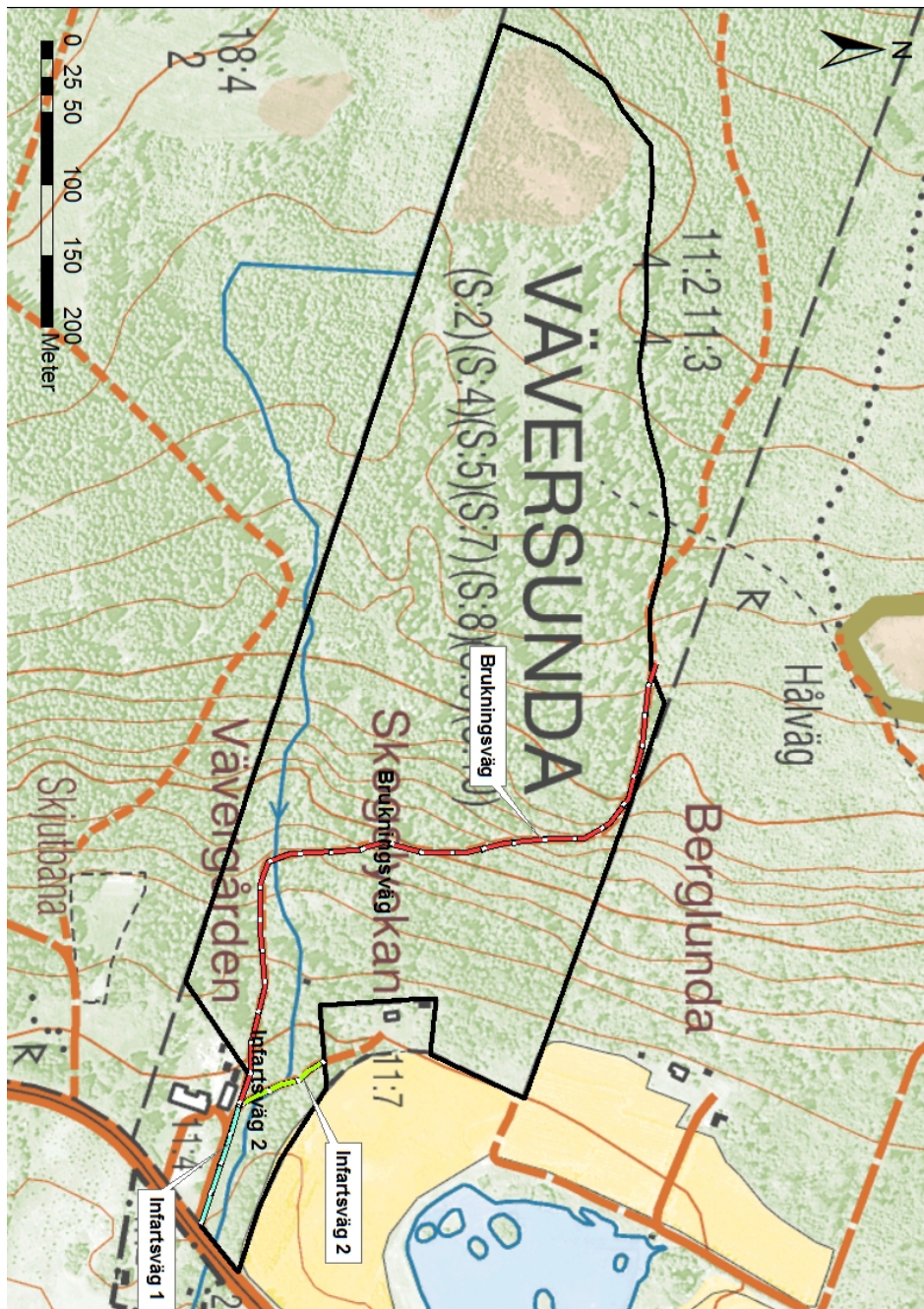
Tidningskungörelse

Beslutskarta

Bilaga 2. Reservatskarta. Befintligt jaktorn ungefärligt angiven på kartan

Karta tillhörande förslag till beslut om naturreservatet Hålmossen. © Bakgrundskartor Lantmäteriet. Reservatsgränsen följer fastighetsgräns på alla sidor utom den västra.